

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на младежта и спорта

ФОНДАЦИЯ
КАУЗИ

ОБУЧИТЕЛНА ПРОГРАМА ДИГИТАЛНА ГРАМОТНОСТ

Проектът се изпълнява с финансовата подкрепа на Национална програма за младежта (2021-2025),
Министерство на младежта и спорта, Договор № 25-00-3/25.03.2022

Въведение:

В 21 –ви век все повече нараства потокът от информация, каналите за информиране и начинът по който хората се комуникират ежедневно, работят и се социализират. От ранна детска възраст, децата използват технологии, а за младите хора 15-29 години, това е ежедневие.

Социалните медии са предпочитан канал за комуникация сред младежите, за да споделят информация, да общуват, да се запознават и забавляват. Интернет и дигиталните технологии се превърнаха в нова публична сфера, която определя навици, създава нова култура на въздействие между хората, но и крие опасности.

Новинарските медии се развиват спрямо нарастващото развитие на дигиталните канали и технологии, намират нови начини за ангажиране на читатели, което също крие рискове. Появяват се нови новинарски сайтове, без ясен произход, публикуват се все повече новини с неясно или подвеждащо съдържание, появяват се медии целящи печалба и манипулиране на общественото мнение пренебрегвайки медийната етика. През последните години фалшивите новини се формират, като един от най-глобалните проблеми. Доверието в публикувани новини е все по трудно, което от своя страна води до нуждата от проверка на фактите, за да идентифицираме дадена новина, като истина.

Ролята на образованието е изключителна важна в този контекст на разбирането на медиите и тяхното съдържание. Все по-нужно е умението да бъдат разграничавани истинските и надеждни

новини от фалшивите такива. Младите хора все по-често са засегнати от тази „вълна“ от фалшиви новини, защото най-често използват електронни и социални медии. Няма ясни критерии за „пресяване“ на фалшивото съдържание.

Грамотността сама по себе си изисква от младите хора да имат изградени умения за четене, писане и смятане. Днес уменията за грамотност засягат и нови видове грамотност, където младите хора трябва да имат умения да използват технологиите по подходящ начин, да познават дигитални инструменти за работа и учене, да използват социалните медии по подходящ начин и т.н.

Цели на обучителната програма

Основна цел на настоящата обучителна програма е да създаде устойчив инструмент за обучение на младежи от 15 до 29 години по теми свързани с дигиталната грамотност. Програмата цели покриването на базови знания и изграждане на базови умения за дигитална грамотност и как можем да прилагаме наученото в ежедневните си дейности.

Обучителната програма акцентира върху придобиването на следните знания и умения:

Знания за:

- Начините за търсене на информация в интернет
- Използване на намерената в интернет информация по подходящ начин и не нарушавайки авторски права

- Използването на подходящи начини за провеждане на комуникация т.н. *нетикет*
- Разликите между фалшиви и истински новини

Умения за:

- Дефиниране на основни термини свързани с употребата на дигитални продукти
- Използване на дигитални продукти по подходящ начин
- Предприемане на действия при идентифициране на фалшива и подвеждаща информация
- Комуникация на идеята за дигитална и медийна грамотност

Обучителната програма включва:

- Теоретични занимания – 250 мин.
- Практически задачи – 50 мин.
- Индивидуална/групова работа - 160 мин.

Теми на обучителната програма

1. Търсене, намиране и обработване на информация в дигитална среда
2. Организиране на информация в дигитална среда
3. Споделяне и общуване в дигитална среда
4. Източници на информация в дигитална среда

Важно!

Настоящата програма е предназначена за присъствено и дистанционно /онлайн/ обучение

Методология на обучение по дигитална грамотност

- Лекционна част – 60 %
- Активни техники за учене – 30 % (групови и индивидуални задачи с които да се приложи наученото и с които участниците в обученията сами да достигнат до заключения по съответните теми обект на разглеждане)
- Преговор и проверка на знанията – 10 %

След приключване на обученията се получава сертификат за завършено обучение с продължителност от 8 часа.

Ресурси за обезпечаване на обученията

Присъствено обучение

- Принтирани учебни материали
- Принтирани индивидуални/групови задачи
- Флипчарт
- Проектор
- Маркери

Дистанционно обучение

- Учебни материали в електронен вариант
- Електронни индивидуални/групови задачи
- Тематични презентации
- Подходяща програма за провеждане
- на срещи – Zoon, Teams,

Ръководство за употреба на методиката

Научете се да различавате принципите на обучение

1. Тази учебна програма е насочена към промяна на начина по който работим с дигитални медии, ресурси и инструменти, а не е насочена към това което четем и използваме

Програмата цели изграждане на умения, а не изготвяне на списък с „добри“ и „лоши“ действия, които обучаемите да следват или да бъдат критикувани за техните действия или избор. Цели се да бъдат изградени умения за промяна, които са базирани на информирани решения.

2. Намиране на общ език с обучаемите

Задача на провеждащите обучението е създаването на възможности за участниците да се фокусират върху информацията и поставени задачи с цел разбиране на проблемите и техните възможни решения, включително изграждане на отговорно поведение по темата.

3. Създаване на сигурно пространство за участниците

Обучителите трябва да опитват да оценят приноса на всеки участващ в обучението. Всички участници имат изградени свои разбирания и пристрастия по отношение на разглежданите теми. Групата е заедно, за да научи нещо ново, всеки да усвои или подобри свои умения, да помисли самостоятелно и в група по темата и да се обмени опит.

4. Разумно избиране

В методологията е събрана достатъчно информация по темата, която да бъде полезна. Обучителите трябва да подберат правилното съдържание, което би било най-полезна за конкретната аудитория. Важно е времето и задачите да бъдат съобразени внимателно.

Основни принципи на обучение

Стремете се да изпълните всички принципи по време на обучението. Имайте ги предвид по време на провеждането на обученията.

Принципите на обучение са:

Обучение насочено към обучаемия

Обучението, което е насочено към учащия създава среда, която обръща специално внимание на знанията, уменията, нагласите и вярванията, които участниците индивидуално внасят в обучението. Това от своя страна означава, че при различни групи няма как да бъдат проведени две идентични обучения.

Разнообразие

Обучаемите имат различни индивидуални характеристики. Участниците могат да са представители на различен пол, възраст, професия, интереси и т.н. Разнообразието от участници изисква учителите да гарантират, че всеки обучаем е овластен и може да участва пълноценно. Разнообразието обогатява учебния процес.

Практическа насоченост

Обученията са фокусирани върху знания, умения, нагласи, които имат практическа полза и ще помогнат на участниците да окажат въздействие и да приложат наученото в ежедневните си дейности.

Експериментиране

Ученето чрез опит е „учене чрез правене“. Ефективното учене се случва, когато прякото преживяване и участие на обучаемите е свързано с личните преживявания, възможности за създаване на подходящи връзки между наученото и

приложеното и способността на обучаемите да демонстрират правилното използване на придобитите умения.

Активност

Формата на учене чрез опит и активност в обучението дава възможност на участника да се ангажира със съдържанието на обучението по интерактивен начин. Активното обучение се простира отвъд „учене чрез правене“ и се използва, за да подкрепи учебния процес. Програмата съвместява проектиране на дейностите така, че участниците изграждат и придобиват знания, умения и нагласи, а не ги получават „на готово“.

Измеримост

Обученията използват учебните цели за разработване на подходящи планове и техники, които помагат за организиране на уменията, тяхното измерване посредством предварително представен инструментариум и индивидуално измерване на въздействието от приложените знания.

Принципи на неформалното обучение за изграждане на знания и умения

Обучителите трябва да вземат предвид следните конкретни принципи на неформално обучение, като описаната информация и принципи са съобразени с прилагането на принципите на дидактиката и андрагогията (обучението за възрастни).

Участниците в обучението трябва да бъдат включени в него чрез саморефлексия и да участват в собственото си учене

Насърчаване на участниците да се самооценят своето представяне по време на групови и индивидуални задания и упражнения. Осигуряване на възможности за участниците да проектират своето индивидуално обучение базирано на опит (т.е. чрез описване на действията си и изводи, какво още би могло да бъде направено).

Опит (включително грешки) които дават основата на обучителните дейности

По време на обученията е необходимо да се осигури възможност на участниците да размишляват и правят изводи върху съществуващите си знания и опит. Обучителната група е необходимо да се чувства предразположена за споделяне на опит.

Обученията на възрастни са насочени по-скоро към съществуващи или потенциални проблеми и възможните им решения, отколкото към съдържанието представено в лекционна част

Споделяне на примери, които са свързани с обучителното съдържание и настоящите предизвикателства. Важно е участниците да споделят свои собствени примери и да размишляват върху потенциални решения на съществуващи предизвикателства.

Възрастните се интересуват от информация, която има непосредствена релевантност и въздействие върху работата им и личния им живот

Важно е да се направи връзка между тематичното съдържание на обученията и личните цели на участниците в обученията в дългосрочен план.

Провеждане на обучение

Ще последват няколко препоръки, които се отнасят до цялостното провеждане на обученията. Всеки учител е дизайнер на собственото обучение, а настоящата методология дава основни насоки, структурна и съдържателна информация на самите обучения. Всеки учител е добре да се запознае предварително с профила на участниците, които ще се включат в обучението. Предложената по-долу информация се отнася точно до това – базови предложения за структуриране на съдържанието на обучението спрямо участниците. Чрез опознаване на предварителните профили на участниците е възможно да „усетите“ и свободно да изберете начините за структуриране на информацията, която ще е най-интересна за обучаемите.

Тук се предлагат възможните „маршрути“ за провеждане на обученията, които е препоръчително да следвате в зависимост от експертизата на участниците. Предварително обърнете внимание на нуждите на аудиторията и навиците им по повод тематиката на обученията. Знайте „изходната база“ на която предстои да стъпите!

1 ден

Представяне на участниците /опознавателна дейност/

Основни понятия по темата дигитална грамотност

Въвеждане на тема: „Търсене, намиране и обработване на информация в дигитална среда“

Въвеждане на тема: „Организиране на информация в дигитална среда“

Обобщение на разглежданите теми

Практически задачи индивидуални/групови

2 ден

Преговор на основните понятия и темите разглеждани през ден първи

Въвеждане на тема: „Споделяне и общуване в дигитална среда“

Въвеждане на тема: „Източници на информация в дигитална среда“

Практически задачи индивидуални/групови

Обобщение на разглежданите теми

Подготовка

Съберете необходимите материали преди да започне обучението

Направете предварителен преглед на всички подготвени материали, които бихте желали да раздадете на обучаемите и съставете списък, за да не пропуснете материал който бихте искали да разпечатате

или, когато обучението е планирано да бъде проведено онлайн да приложите електронен файл.

Използвайте приложения шаблон на учебна програма съдържаща обученията, които ще обхванете и конкретните теми включени в тях.

Съберете основните консумативи, които са ви необходими (всички те са обобщени в раздел „Материали“ в началото на всяко от обученията).

При присъствено обучение:

- Лепящи листчета в различни цветове
- Черни маркери – всеки, който позволява четливо писане
- Маркери в различни цветове
- Изтриващи се маркери, подходящи за бяла дъска и позволяващи триенето им и гума
- Хартия за флип-чарт
- Тиксо
- Стикери с различни форми, които могат да бъдат използвани за гласуване или да се маркират работни групи при провеждането на групови задачи
- Ножица
- Проектор за прожектиране на презентации
- Принтер подходящ за принтиране на материали

При онлайн обучение

- Обучителни материали в електронен вариант
- Електронни индивидуални/групови задачи
- Тематични презентации
- Подходяща програма за провеждане
- на срещи – Zoon, Teams или др. подходяща

Добавете свои материали, които бихте могли да използвате, за да бъде по-ефективна работата ви на учител.

Подгответе подходящи примери

По време на обученията е добре да се представят реални примери, които да покажат на обучаемите по разбираем начин проблемите и да ги накара да се замислят върху изграждането на възможни решения. Може да потърсите и намерите примери чрез:

1. Идентифициране на потенциални проблеми, които биха могли да ви насочат към конкретни примери
2. Доказана научна информация, която би могла по научен начин да обясни даден проблем и съответно неговото решение
3. Може да бъде проведено търсене, както в печатни издания, така и чрез онлайн източници. Важно е да се обърне внимание на истинността на информацията
4. Изберете поне 6 реални проблема, които бихте могли да представите, като казуси по време на обученията, а участниците да търсят техните решения

Материали:

При присъствено обучение /възможно е да бъде направен избор спрямо нуждите на обучението и конкретните обучители/:

- Лепящи листчета в различни цветове
- Черни маркери – всеки, който позволява четливо писане
- Маркери в различни цветове
- Изтриващи се маркери, подходящи за бяла дъска и позволяващи триенето им и гума
- Хартия за флип-чарт
- Тиксо
- Стикери с различни форми, които могат да бъдат използвани за гласуване или да се маркират работни групи при провеждането на групови задачи
- Ножица
- Проектор за прожектиране на презентации
- Принтер подходящ за принтиране на материали

При онлайн обучение:

- Обучителни материали в електронен вариант
- Електронни индивидуални/групови задачи
- Тематични презентации
- Подходяща програма за провеждане
- на срещи – Zoon, Teams или др. подходяща

Подготовка на учителя?

- При присъствено обучение -разпечатайте достатъчно работни листове /ако има такива/ за всички участници
- При присъствено обучение – настройте необходимите ви технически средства (проектор, интерактивна дъска/ заредете презентация
- При онлайн обучение – обърнете внимание на работата и настройването на програмата, чрез която ще бъде проведено обучението
- При онлайн обучение – подгответе всички необходими материали за визуализация и ги заредете в платформата
- При присъствено обучение – Подредете по подходящ за нуждите ви начин стаята, която да дава възможност за работа в екип, по групи и т.н.
- Предварителен преглед и осигуряване на всички необходими материали за обучението

Използвани методи

- Дискусия
- Групова работа
- Използване на видео ресурси

Основни понятия

Основни понятия свързани с дигиталната комуникация:

- *дигитален маркетинг - вид маркетинг, който използва цифрови рекламни канали за комуникация за разпространение на продукти и услуги на максимално широка аудитория, за да се популяризира успешно дадената стока.*
- *онлайн комуникация - комуникация, която се осъществява чрез социалните медии и различните платформи, които съществуват в интернет. Тази комуникация обикновено е двупосочна, тъй като позволява на подателя и получателя да обменят мнения.*
- *онлайн реклама - вид реклама, която предава промоционални съобщения на потенциални клиенти и купувачи в Интернет. Подобно на останалите видове реклами, тя се поръчва от дадена компания или производител на продукт или услуга и се публикува в интернет пространството от рекламна агенция.*
- *дигитално неравенство - разделението на "имащи" и "нямащи" достъп до информация, включени и изключени от мрежата, информационно богати и информационно бедни лица*
- *мобилна комуникация - е използването на телекомуникации в мобилните телефонни мрежи.*
- *уеб базирани общности – социални общности позиционирали контактите си в интернет, както всяка общност и тези общности се базират на общи интереси.*

- Хейтърство – от английски – омраза, се проявява в поведение, което цели да накърни достойнството на дадено лице. Хейтърите не се радват на чуждия успех.
- Инфотейнмът – се разбира още, като медийно развлечение. Интернет осигурява сигурен начин за бърз и лесен достъп до развлечения в различни форми
- Мейнстрийм – преобладаващо възприятие по отношение на мода, тенденция, продукт, които се разпространяват много бързо и навсякъде и по този начин стават изключително популярни. Може да се разбира, като „масовост на даден вкус“ към продукт, музика, поведение и т.н. Определението може да фокусира вниманието върху нещо към което широката общественост има достъп и го среща навсякъде.
- интернет тролове - са лица, които искат да провокират и разстроят другите интернет потребители за собствено забавление или изпълнявайки поставена задача с някакви PR цели. Те могат да се опитат да влияят върху общественото мнение, вкл. чрез разпространението на фалшиви новини.

Основни понятия свързани с писмените и аудиовизуалните материали и тяхното съхранение

- дигитални библиотеки - управляеми колекции от дигитална информация, които са достъпни за потребителите чрез мрежа, в частност интернет и предоставят различни допълнителни услуги. Библиотеките могат да съдържат аудио, видео и текстови файлове.
- Медиатеки – учреждения, които съхраняват и дават достъп до различни типове медия - касети ,видео ,аудио, DVD ,аудио визуални документи. Могат да бъдат част от библиотека или самостоятелно учреждение.

- *дигитална телевизия - технология за приемане и предаване на движещ се образ и звук на разстояние (телевизия) с използване на цифров сигнал, за разлика от аналоговата телевизия, която се излъчва чрез аналогов сигнал.*
- *добавена реалност - технология за визуализация, която насладва дигитални медии във реалния свят, обикновено в непосредственото обкръжение на зрителя. Примери са 3Д, както и VR очилата.*
- *блог - съкращение от буквално „уеб дневник“, е дискуссионен или информационен уебсайт, състоящ се от отделни публикации, които обикновено се показват в обратен хронологичен ред (първо се показват най-новите публикации).*
- *социални мрежи - социалните мрежи позволяват да се създадат общности от индивиди с общи интереси. Социални мрежи са например Facebook, LinkedIn и др.*
- *тъмна мрежа - подмножество от уебсайтове, които съществуват в криптирана мрежа. Фактът, че мрежата е криптирана, означава, че тя не може да се търси по традиционни средства, като например търсачка. Може да бъде използвана за редица престъпления, включително незаконно споделяне на файлове, черни пазари и като средство за обмен на незаконни стоки или услуги.*
- *стриймिंग - "потокът" от данни, който "тече" от сървър до потребителското устройство. Гледането на клип във Vbox7.com например е видеострийминг. Слушането на музика от услуга като Tidal, Spotify и т.н. е аудио стрийминг.*
- *облачно пространство - модел на съхранение на данни, в който дигитални данни се съхраняват в логически запаси, материалното съхранение обхваща множество сървъри (а*

често и локации), и материалната среда обикновено е собственост и се управлява от хостинг компания. Google drive, Ice Drive и др.

Основни понятия свързани със защита на правата и личния живот:

- кражба на лични данни в интернет - е най-голямата заплаха в дигиталната ера. Ако паролите, потребителските имена, банковата информация, адрес, ЕГН или други лични данни бъдат откраднати, това може да доведе до неприятни последици върху личния живот.
- „бисквитки“ - Бисквитките са малки текстови файлове, които даден уебсайт иска браузърът на вашия компютър или мобилно устройство да съхранява. „Бисквитките“ се използват широко, за да могат уебсайтовете да работят по-ефективно, като запазват вашите предпочитания. Те се използват също за следене на вашето използване на интернет, докато разглеждате и създавате потребителски профили, след което виждате насочена онлайн реклама, основана на вашите предпочитания.
- безопасност и сигурност – основават се на правила на поведение, които имат за цел да предпазят всеки потребител използващ интернет. Правилата за безопасност и сигурност в интернет са свързани с пазене на личната информация на потребителите (име, пароли, домашен адрес, телефон). Безопасността е свързана и със споделянето на лични снимки, срещи „на живо“ с познати от интернет пространството, внимателното подхождане към съобщения със съмнително съдържание т.н. „фишинг“, които могат да съдържат вируси и др.

Приложение 1. Примерна програма за обучение по дигитална грамотност

Място на провеждане:

Ден на провеждане:

Час на провеждане:

1 ден

Представяне на участниците /опознавателна дейност/

Основни понятия по темата - дигитална грамотност

Въвеждане на тема: „Търсене, намиране и обработване на информация в дигитална среда“

Въвеждане на тема: „Организиране на информация в дигитална среда“

Обобщение на разглежданите теми

Практически задачи индивидуални/групови

Цели на обучението:

- *Запознаване с основните понятия свързани с темата дигитална грамотност*
- *Откриване на възможностите за търсене, намиране и обработване на информацията в дигитална среда*
- *Запознаване с начините за организиране на информация в дигитална среда*

Планирани резултати

След края на обучението от участниците се очаква да:

- Идентифицират начините за търсене, намиране и обработване на информация в дигитална среда
- Умеят да организират информация в дигитална среда
- Разпознават конкретните действия, чрез които да работят успешно с дигитална инструменти и в дигитална среда

Представяне на участниците /опознавателна дейност/

За присъствено обучение

Подредете столовете в кръг. Помолете всеки участник да се представи:

- Своето име;
- Разкаже малко за себе си – роден град, професия, деца, хобита и т.н.;
- Защо са се присъединили към обучението;
- Нещо, което никой друг в стаята не знае за тях. Последният въпрос трябва да е забавен;

Неизбежно ще се дадат отговори, които хората ще си спомнят за напред (напр. „Скачах с парашут миналата седмица“)

За онлайн /дистанционно/ обучение

След стартиране на видео сесията с избраната от учителите програма за провеждането на обучението, следва всеки от обучаемите да представи себе си пред останалите.

- Своето име;
- Разкаже малко за себе си – роден град, професия, деца, хобита и т.н.;
- Защо са се присъединили към обучението;

- Нещо, което никой друг в стаята не знае за тях. Последният въпрос трябва да е забавен;

**Дайте пример на присъстващите, като се представите и отговорите на тези четири въпроса.*

Въвеждане на тема: „Търсене, намиране и обработване на информация в дигитална среда“

Защо тази тема има значение?

В днешно време обществото има огромен достъп до информация чрез интернет и всеки е „бомбардиран“ от постоянна информация, данни и мнения. Медийната грамотност е свързана с развитието на умения за търсене, намиране и обработване на предоставената в интернет информация. Трябва да бъдат подбрани източниците на информация по подходящ начин, не всичко публикувано в интернет е истина. Медийната грамотност и търсенето, намирането и обработването на информация са свързани с развитието на определено критично мислене. Всеки потребяващ интернет е необходимо да изгради способности свързани с анализ и оценка на публикуваната информация в интернет, като на тази база се подобри ангажираността и независимото мислене, включително изграждането на независимо мислене.

Според определение направено от ЮНЕСКО, то критичното мислене е процес, който включва задаване на подходящите въпроси (към себе си), събиране на достатъчно допълнителна информация, която да потвърди първоизточника, „сортиране“ и подбор на подходяща информация от интернет източниците и не на последно място умения за свързване на информацията със собствени знания, вярвания и предположения, които са

изградени на логични разсъждения, които да доведат до създаването на надеждни и достоверни заключения.

Предварителни въпроси

- ✓ Колко време на ден прекарвате в интернет с цел търсене на информация?
- ✓ Как търсите и обработвате информацията достъпна в интернет?
- ✓ Знаете ли по какъв начин да намерите конкретна информация, която ви интересува?
- ✓ Познавате ли правилата за подбор на подходяща информация, която не предоставя фалшиви факти?
- ✓ Знаете ли как да „пресявате“ информацията, която срещнете в интернет пространството?

**Включете други въпроси, които сметнете за релевантни*

Представяне на темата

Заредете презентацията по темата. Съобщете, че това е първото занимание по темата. Съобщава се времевия график, по който ще следват заниманията и очакванията в края на завършването им и очакваните резултати и продукти. Въвеждат се правилата за работа, които включват свободата за задаване на въпроси, увереността, че се намираме в безопасна и приятелска среда, в която няма верни и грешни отговори и всеки е свободен да изказва мнение, насърчава се използването на технологиите – мобилни телефони, лаптопи, таблети, защото проучването на

информацията ще е основна част от работата в следващите занимания.

Теми за въвеждаща дискусия

На дъската (или на проектор) се изписва въпросът „По какъв начин и чрез какво търсим и намираме информация в интернет?“, „Как верифицираме информацията, която сме намерили в интернат, като вярна или я определяме, като фалшива?“. Обучаемите се насърчават да дават индивидуални отговори, всички отговори се приемат и се записват на дъската. (При онлайн обучение, то отговорите се записват от учителя в тетрадка и се представят в обобщение след края на въвеждащата дискусия).

Спомагателни въпроси:

- Кое е нещото, което на вас лично ви се струва най-големият проблем при търсенето и намирането на информация, която можем да определим, като достоверна?
- Пред какви информационни предизвикателства сме изправени днес?
- Кои са най-честите теми, по които търсите информация в интернет пространството, как намирате подходящата за вас информация?

На участниците се дава достатъчно време за аргументиране като всички аргументи се приемат.

Насърчава се дискутирането между самите тях.

Съвет към учителите

Не е проблем ако хората в групата все още не са се отпуснали и не участват достатъчно активно. Това е само първо обучение. Важно е да бъдат насърчени да дадат няколко примера.

В зависимост от аудиторията може да се чувствате свободни да адаптирате други примерни въпроси, за да отговорят по-добре на вашите нужди и на нуждите на групата. Ако решите да изберете друга въвеждаща тема, то опитайте се да изберете тема, която би предизвикала активен дебат в групата.

Опитайте се да избягвате силно политизирани или горещо оспорвани теми, които могат да провалят дискусиата. Ако дискусиата тръгне в неподходяща посока се опитайте да зададете въпрос, който би фокусирал участващите към темата за климата от неутрална перспектива.

Същинска част на обучението

В подготвената предварително обучителна презентация се показват изображения свързани с търсенето, намирането и на обработването на информация от интернет пространството.

Предварително в презентация трябва да са заложили добри примери за използването на възможностите за търсене, намиране и обработване на информация в дигитална среда, те трябва да бъдат представени на обучаемите.

Показват се няколко успешни практики тип „какво правят хората“, за да успеят да намерят най-подходящите източници на информация и как тя бива употребявана по най-добрия начин. Участниците се насърчават да намерят още добри примери.

Представете възможностите за намиране на подходяща информация и как може тя да бъде използвана.

В същинската част на обучението може да бъде включена и информация, която засяга фокусът на критичното мислене при търсенето и намирането на информация:

1. Идентифициране на темата – свързване със способността за разпознаване на важни проблеми.
2. Информирано мислене или търсене на доказателства и факти, чрез идентифициране на подходящите за това източници и събиране на субективни и обективни, исторически или актуални данни за източниците на информация или конкретния проблем.
3. Анализиране – идентифициране и разбиране на различните аргументи във връзка с разглеждан проблем или въпрос. Възможност за оценка на различните гледни точки.
4. Поставяне на логически разсъждения – довеждайки до правенето на конкретни изводи. Този начин на търсене и намиране на информация осигурява разсъждения върху структурата и може да изведе подкрепящи аргументи, като бъдат преодолені предразсъдъците, които всеки участник има по отношение на разглежданите въпроси и проблеми.
5. Достигане до заключение, което е генерирано посредством намерени аргументи.

В същинската част на обучението е добре да бъдат въведени уменията за търсене и намиране на работа и доброволчески инициативи.

Обучителите могат да покажат възможностите, които предлага платформата на „Европас“ и генерирането на автобиографии.

Могат да бъдат показани и платформите за дистанционна работа т.н. фриланс платформи за работа – Fiverr, Upwork и др.

Добре е да бъде показана и платформата на LinkedIn, където участниците в обучението да създадат професионален профил. За разлика от други социални мрежи платформата на LinkedIn е насочена към създаването на мрежа от професионални контакти.

Обучителите е добре да подготвят сравнение между видовете социални мрежи и тяхната роля /начин за използване и цели/.

Като добър пример за платформа целяща събиране на доброволци може да бъде даден сайтът на "Time Heroes" и „Портал на неправителствените организации“

В същинската част на обучението може да бъде въведена възможността за търсене на информация в интернет, която да подпомага ученето. Тук трябва да се направи разлика между платформите предлагащи „готови индивидуални работи“ тип referati.bg, romagalo.com и др. и така наречените платформи за отворени образователни ресурси. Обучителите могат да намерят информация за различни платформи за отворени образователни ресурси с доказан произход на информацията, като такъв пример може да се даде с платформата Udemy, Alison, Уча.се и др.

Практическа задача

Участниците се разделят на групи и на всяка група се дават материали: флипчарт, лепящи листчета и маркери. По време на задачата участниците трябва да използват електронни устройства, те получават нужните указания. Всяка група избира тема, по която е необходимо да събере информация – истински и фалшиви публикации и информация.

Всеки един екип подготвя кратко визуално представяне и един говорител от групата представя на всички присъстващи работата на групата.

За онлайн обучение е приложима същата задача, като тя може да бъде представена групово (след разделяне на участниците на няколко групи) или индивидуално.

Въвеждане на тема: „Организиране на информация в дигитална среда“

Защо тази тема има значение?

Начините, по които организираме информация в дигиталното пространство говорят много за нашите познания и съответно нашите дигитални компетентности. В тази тема могат да бъдат разгледани, както облачните технологии и начините за използването им, така и информацията, която всеки споделя в дигиталното пространство и собствените си социални мрежи (начините, по които организира представянето си в социални медии). Темата е всеобхватна и предполага голямо разнообразие от дейности, които биха могли да бъдат включени в представянето и съответно по време на провежданите обучения.

Използвани методи

- Дискусия
- Групова работа
- Използване на видео ресурси

Предварителни въпроси

- Познавате ли облачните технологии – кои са те и за какво се използват?
- Какво са споделените пространства?
- Възможности за работа в екип и създаване на „мислови карти“
- Знаете ли как да създавате бележки в онлайн пространство с цел съвместна екипна работа?
- Познавате ли принципите за организиране на информацията в различните социални мрежи?

Представяне на темата

Заредете предварително подготвената презентацията по темата. Съобщете, че обучението ще бъде продължено с надграждаща информация на предходната разглеждана тема. Съобщават се очакваните резултати от обучението – какво ще знаят обучаемите след участието си в обучението. Въвеждат се правилата за работа, които включват свободата за задаване на въпроси, уверението, че се намираме в безопасна и приятелска среда, в която няма верни и грешни отговори и всеки е свободен да изказва мнение, насърчава се използването на технологиите – мобилни телефони, лаптопи, таблети, защото проучването на информацията ще е основна част от работата в следващите занимания.

Теми за въвеждаща дискусия

Предразположете участниците чрез въпроси свързани с обучението в миналата тема. Ако има възникнали допълнителни въпроси – дискутирайте.

С цел опознавателна дейност и въвеждане в темата, подредете столовете в кръг (при присъствено обучение), при онлайн обучение, стартирайте дискусия върху представянето на интересни факти свързани с темата.

Нека участниците дискутират върху дадените примери.

Съвет към учителите

Може в представянето си да включите видео ресурси по темата. Ето няколко примера (обърнете внимание, че примерите са на английски език):

1. Облачни пространства:
<https://www.youtube.com/watch?v=VDBhvexAj8I>

2. За мисловни карти и проекти:
<https://www.youtube.com/watch?v=Elkd8D9stbQ>

Същинска част на обучението

В подготвената предварително обучителна презентация се представят основните инструменти, които ще бъдат разгледани по темата.

- Google Workplace
- Google drive
- Ice drive
- One note
- Mind Meister
- Pinterest

*Изброените инструменти са само примери, които могат да бъдат използвани. При съставяне на обучението, всеки учител може да добавя свои инструменти, които познава най-добре.

Представете кратко описание на обучаемите за всеки един от инструментите, които ще бъдат разгледани.

Google Workplace – включва инструменти за продуктивност и сътрудничество за всички начини, по които работим и учим. Включва в себе си популярни дигитални инструменти – поща, календар, диск за съхранение на документи, платформа за организиране на видео срещи, създаване и споделяне на документи, електронни таблици, презентации и съобщения.

Google drive – пространство, където се съхраняват файлове – Jpg, word, excel, power point и други. Можем да организираме каченото съдържание по папки, можем да споделяме информацията и други хора ще могат да редактират съдържанията.

Ice drive – облачно пространство за съхранение и споделяне на информация, може да бъде използвано, като виртуален твърд диск. В облачното пространство може да се извършва съвместна работа с повече от един участник. Може да се използва в уеб страница, на работен плот (инсталиране в компютъра и през мобилно устройство – телефон или таблет.

One note – дигитален инструмент, който организира информация, може да бъде използван за водене на записки и бележки. Инструментът позволява разделянето на различни тематични секции и страници информацията, която всеки желае да помести. Възможност за съвместна работа от повече от един потребител.

Mind Meister – инструмент за създаване на мисловни карти. Инструментът може да помогне за съставянето на бележки, проекти, организиране на брейнсторминги, управление на срещи и други.

Pinterest – платформа за организиране на изображения. Платформата е насочена към споделянето на идеи. Представява социален сайт за споделяне на снимки от типа табло за обяви (на английски: Pinboard). Услугата позволява на потребителите да споделят и управляват тематични изображения. Мисията на сайта е да свърже всички хора по света чрез интересни теми.

Представете в презентацията си всеки един от инструментите, които сте подбрали за обучението подробно (не само с определения). Посочете как се използват, представете снимка на всеки един от тях и основните им функции.

По отношение на организирането на информация в социалните медии, то подберете подходящи социални медии (отново представете пред аудиторията, какво представляват те, техните

основни цели). Посочете във всяка една от медиите, каква точно информация се споделя (както при разликата между Facebook и LinkedIn).

Обобщение на разглежданите теми

Организирайте дискусия върху разглежданите до сега теми. Нека обучаемите зададат въпроси или да коментират всички, което е било представено в обучението.

Обучаемите могат да изявят желание за разглеждането на определени инструменти или по-подробно представяне на инструмент, който им е бил много интересен или не са разбрали достатъчно добре неговите функции и значение. Дискутирайте!

Практически задачи индивидуални/групови

Пример за практическа задача е изпробването на някой от посочените инструменти. Обучаемите могат да изберат сами с кой инструмент биха желали да работят. Нека всеки избере и създаде свое пространство с информация, може да бъдат организирани записките на всички обучаеми в едно облачно пространство например.

Всичко изброено, може да бъде приложено и като индивидуална задача за самостоятелна работа, която да бъде направена след обучението.

Всеки учител може да измисли свои практически задачи, които са фокусирани върху дигиталните инструменти и разглежданите теми.

Заклучение

Дава се информация за предстоящите занимания в следващите дни. Поставят се очаквания за бъдещите обучения и теми.

Приложение 2. Примерна програма за обучение по дигитална грамотност

Място на провеждане:

Ден на провеждане:

Час на провеждане:

2 ден

Преговор на основните понятия и темите разглеждани през ден първи

Въвеждане на тема: „Споделяне и общуване в дигитална среда“

Въвеждане на тема: „Източници на информация в дигитална среда“

Обобщение на разглежданите теми

Практически задачи индивидуални/групови

Цели на обучението:

- *Запознаване с основните понятия свързани с темите за споделянето и общуването в дигитална среда, както и източниците на информация*
- *Откриване на възможностите за споделяне на информация в дигитална среда – какво и как използваме*

- *Запознаване с начините за идентифициране на източниците на информация в дигитална среда и тяхната автентичност вкл. фалшиви новини*

Планирани резултати

След края на обучението от участниците се очаква да:

- Идентифицират начините за споделяне и общуване в дигитална среда
- Умеят да използват по безопасен начин платформите за общуване в дигитална среда
- Разпознават източниците на информация в дигитална среда и тяхната автентичност.

Преговор на основните понятия и темите разглеждани през ден първи

Обучителите трябва да подтикнат участниците да дискутират най-големите особености и най-важните теми от ден едно. Дискусиите помагат за представяне на допълнителна информация, за която не е имало време или не е станало въпрос през ден първи от обучението.

Въвеждане на тема: „Споделяне и общуване в дигитална среда“

Защо тази тема има значение?

Темата е свързана с така нареченият „нетикет“ - нормите на етично поведение и общуване между хората в Интернет пространството. Потребност от спазване на нетикет има при всички форми на компютърно-опосредствано общуване: електронна поща, приложения за моментални съобщения, като

Skype, приложения за чат, интернет форуми, онлайн общности като Уикипедия и др.

Недопустими според нетикета са отправянето на обиди и заплахи, намесите в личните пространства, флуудването, рекламирането извън създадените за тази цел мрежи. В различните общности има и различна степен на толерантност към дискусиите извън темата (off-topic discussions) и към разкриването на сюжети (spoilers).

Социалните мрежи също са свързани със следването на определени правила на поведение, които не са насочени само към ненакърняване на достойнството на останалите хора в мрежата, а препращат към правила, които всеки трябва да спазва, за да се чувства в безопасност при подобен тип социално общуване, било то и виртуално.

Предварителни въпроси

- Какво разбираме под общуване в дигитална среда?
- Къде общуваме в дигиталното пространство?
- Знаем ли с кой говорим в социалните мрежи?

Представяне на темата

Заредете презентацията по темата. Съобщава се времеви график, по който ще следват заниманията и очакванията в края на завършването им и очакваните резултати и продукти. Въвеждат се правилата за работа, които включват свободата за задаване на въпроси, уверението, че се намираме в безопасна и приятелска среда, в която няма верни и грешни отговори и всеки е свободен да изказва мнение, насърчава се използването на технологиите – мобилни телефони, лаптопи, таблети, защото проучването на информацията ще е основна част от работата в следващите занимания.

Теми за въвеждаща дискусия

За въвеждане в темата, учителите могат да използват този видео ресурс (на английски език):

<https://www.youtube.com/watch?v=OWw3aEw1SFo>

Нека обучаемите да споделят собствен опит при общуването в интернет. Добре е да бъде организирана дискусия с всички участници.

Същинска част на обучението

Учителите трябва да подготвят предварително презентация, която да съдържа информация за това, какво ще бъде разглеждано по време на обучението – основни теми.

Примери, които могат да бъдат включени в обучението могат да бъдат:

Prezi – за създаване на съдържание, визуални съобщения под формата на презентации, дизайни и видео съобщения.

Gmail – уеб базирана електронна поща, като същевременно предоставя на потребителите голям обем пространство за съхранение на писмена комуникация

Skype – софтуер за „чат“ комуникация и видеообаждания. Приложението създава възможност за осъществяване на връзка с телефон т.е. могат да се произведат телефонни обаждания.

Facebook /Messenger/ - социалната мрежа осигурява възможност за моментални „чат“ и видео обаждания, както и изпращането на аудио съобщения.

LinkedIn – социална мрежа насочена към професионална комуникация

Snapchat – мобилно приложение за незабавни съобщения, в приложението могат да се споделят снимки, да се пишат

съобщения и преправяне на снимки в реално време вкл. добавяне на забавни визуални ефекти

TikTok – Социална мрежа, която позволява създаване на музикални клипове, както и обмен на видео и чат съобщения. В платформата се публикуват забавни видеоклипове.

Всеки учител е свободен да добави или премахне някои от изброените примери. Възможно е обучаемите да проявят допълнителен интерес към темата и те да попитат за свои примери. Добре е учителите да са наясно с възможните примери, които могат да бъдат дадени. Нека преди обучението, учителите да се запознаят с възможно най-голям спектър от „нашумляри“ и популярни канали за общуване, за да може да бъде отговорено по най-добър начин на нуждите на обучаемите.

Практическа задача индивидуална/групова

Учителите могат да подканят обучаемите (онлайн или офлайн) да потърсят в изброените социални мрежи публикации, в които не е спазен нетикет на общуване. Нека всеки обучаем да представи пред останалите примерите, които е намерил.

Тази задача създава възможност за провеждането на дискусия. Обучаемите могат да обсъдят как използват изброените социални мрежи и за какво ги употребяват най-често, имат ли проблеми с използването на платформите или да споделят с останалите добри примери.

Практическа задача, която може да бъде реализирана по темата може да бъде свързана със създаването на медийни хронокарти, които да проследят създаването на различните медии – печатни и дигитални.

Продължителността на практическата задача зависи от брой участници. Дейността може да бъде проведена онлайн и офлайн.

Практическата задача ще спомогне за запознаване на обучаемите с идентифицирането на различните медии; да се изследва историческото развитие на медиите.

Подготовката за практическата задача включва, учителите да подготвят списък с дати и медии, които е необходимо да бъдат подредени от обучаемите в хронологичен ред. В зависимост от броя обучаеми, те могат да бъдат разделени на групи или да работят самостоятелно. Учителите могат да разпечатат и нарежат на ленти голям брой медии и съответно тяхното възникване.

След подреждане на медиите от страна на обучаемите може да се проведе дискусия и споделяне на отделните отговори. След, като всеки участник е представил своите отговори, учителите могат да посочат на обучаемите верните отговори и да дадат подробна информация за всяка отделна медия. Представеният тук списък може да бъде съкратен или допълнен по преценка на учителите.

- Изобретяване на печатната преса: 1450 (Гутенберг)
- Първа илюстрация във вестник: 1843г
- Изобретяване на киното: 1895г
- Изобретяване на радиото: 1895г
- Първи радиопредавания за публика: 1914г
- Изобретяване на телевизията: 1926г
- Изобретяване на цветна телевизия: 1928г
- Първо телевизионно студио и начало на предаванията: 1928г
- Първи телевизионен репортаж: 1937г
- Първа видео игра: 1947г

- Първи телевизионни новини: 1949г
- Първата жена говорител в телевизионни новини в Европа: 1961г
- Създаване на arpanet (бивш интернет): 1968г
- Пускане на персонални компютри: 1970г
- Първо музикално предаване с клипове: 1974г
- Създаване на първия блог: 1994г
- Създаване на първата търсачка: 1990 (Netscape)
- Създаване на Wikipedia: 2001г
- Раждането на социалната мрежа (Web 2.0): 2004 г
- Създаване на Facebook: 2004г
- Създаване на YouTube: 2005г
- Създаване на Netflix: 2007г
- Създаване на Instagram: 2010г
- Създаване на Snapchat: 2011г
- Създаване на TikTok: 2017 г

Въвеждане на тема: „Източници на информация в дигитална среда“

Защо тази тема има значение?

Постоянният поток от информация, която можем да достъпим по интернет и свободата на публикуване довеждат до появата на множество подвеждащи или фалшиви новини и информация. Важно умение е да съумеем да различаваме фалшивата от истинската информация.

Съществуват различни типове информационни източници, за да бъдем дигитално грамотни е необходимо да имаме представа кои са те и как можем да ги използваме по подходящ начин.

Предварителни въпроси

- Какви типове информационни източници съществуват?
- Как да разберем дали дадена информация е истина или лъжа?
- Как да проверим автентичността на информацията?
- Защо е необходимо да знаем дали даден източник на информация представя истински факти?

Теми за въвеждаща дискусия

Обучителите могат да предразположат обучаемите към дискусия по темата за фалшивите новини и най-често срещаните теми на фалшива информация.

Същинска част на обучението

Обучителите могат да включат в презентацията си към обучението типовете източници на информация

- Основни източници на информация – това са източниците, които съдържат оригинална информация. Информацията, която се съдържа не е тълкувана и не е била обект на анализ. Тази информация може да се състои от данни произлизащи от въпросник, интервю, снимка, видеоклип и служи за потвърждаване на хипотеза.
- Вторични източници на информация – произлизат от използването на първични източници на информация. Те предоставят релевантна информация по отношение на това къде можем да открием факти за дадена тема.

- Третични източници на информация – са източници на информация, които компилират, организират и чрез тях се отстраняват грешки от първични и вторични източници на информация.

Всичко изброено до тук трябва да даде на обучаемите обща представа за типовете информация, която може да бъде намерена, както на хартиен, така и на дигитален носител или на дигиталното пространство.

Проверка на факти – умението за проверка на факти е от изключително важно значение за „пресяването“ на истинските от фалшивите новини. Обучителите могат да представят на обучаемите информация за фалшиви сайтове, като посочат отделни примери, като bradva.bg, novitenovini.bg или други сайтове, които съдържат основно фалшиви новини.

Добре е обучителите да информират обучаемите за най-важните елементи чрез, които могат да идентифицират дадена новина, като фалшива. В презентацията могат да бъдат включени най-честите изрази използвани от фалшивите новинарски сайтове:

„Цяла България е в страх от“; „Невероятен факт бе разкрит за“; „Доказани бяха шокиращи факти“ и други.

Проверката на факти може да бъде извършена, както в международни и чуждоезични сайтове за проверка на новини, така и в български такива. Обучителите могат да представят на участниците следните:

Проверка на факти от български източници - <https://factcheck.bg/>;
<https://bnr.bg/factcheck>;

Чуждестранни източници:

<https://www.factcheck.org/search/#gsc.tab=0>;

Обучителите могат да включат в презентацията си и скрийншот от страница с фалшиви новини.

При провеждане на обучението е добре да бъде включена темата за автентичността на информацията. Обучителите могат да включат в презентацията и обучението информация отнасяща се до конкретни стъпки за проверка на факти и удостоверяване на автентичността на публикация, текст, новина и т.н.

Стъпките могат да включват:

- Не споделяйте веднага новина, която сте срещнали в пространството, но не сте проверили истинска ли е;
- Не подхождайте веднага емоционално към прочетеното!
- Потърсете потвърждение в други източници на информация за конкретната новина;
- Намерете достоверен източник, който да потвърди написаното;
- Не всичко публикувано в социалните медии е вярно! Страници в социалните медии могат да бъдат създадени от всеки;
- Много търсачки имат функция за търсене по изображения, с която можете да потърсите снимките, които са включени към новина, която смятате за истинска. Изображението може да е манипулирано или да не се отнася към тази новина;
- Потърсете новината в сайт за проверка на фактите и новините. Чрез това търсене може да потвърдите истинността на информацията.
- Ако нещо е твърде добро или твърде лошо, за да е истина, то обикновено не е.

Практически задачи индивидуални/групови

Практическата задача по темата може да бъде фокусирана върху търсенето на фалшива и подвеждаща информация от обучаемите. Пример може да бъде даден с нашумялите теми за: ваксините за Covid19, стратегията за детето, 5G облъчването, кемтрейлс и други примери, които могат да бъдат намерени от учителите.

Много често в мрежата биват разпространявани фалшиви снимки или погрешно интерпретирани изображения. Изображение, което е представено извън определеният контекст в който трябва да бъде е възможно да не бъде разбрано напълно. Практическата задача трябва да цели насърчаване на критичното мислене при преглед на изображения, които са разпространявани в дигиталните и социални мрежи, както и да насърчи отговорното използване на изображения в социалните мрежи.

Обучителите могат да потърсят изображения, които са подвеждащи (например отрязани и непълни изображения, които са придружени с подвеждаща информация). След показване на изображението, учителите могат да зададат няколко въпроса към обучаемите:

- Какво се вижда на тази снимка?
- Какво мислите, че се случва на тази снимка?
- Какво си мислите, когато видите тази снимка?
- Как ви кара да се чувствате?

Обучителите могат да подканят участниците да потърсят информация от къде е тази снимка, каква е историята и, както и да намерят фалшивите и истинските публикации свързани със снимката.

Нека участниците дискутират всички намерени доказателства.

Обобщение на разглежданите теми

Обучителите задават въпроси към обучаемите по отношение на вече представените теми. Ако в обучаемите са възникнали въпроси, то следва учителите да дискутират проблемите теми и въпроси. След изчерпване на въпросите се преминава към закриване на обучението.

Добре е учителите да изпратят последваща информация към обучаемите – презентации, работни материали и да разменят контакти.